

וגו' הא תנינן הוא איל דאתברי בין השמשות
הזה, וכן שנתו היה כמה דאת אמר, (במדבר ז)
כבש אחד בן שנתו והכי אצטריך (נ"א ואת אמרת
בין השמשות. ותו והא יצחק לא הוה בעלמא, אלא אתפקיד וכו') (והא
יצחק לא הוה בעלמא) ואת אמרת בין השמשות. אלא
אתפקד חילא לאזדמנא ההוא אימרא
בשעתא דאצטריך ליה לאברהם. כמה דכל
אנון מלין דהוו בין השמשות אתמנא חילא
לאזדמנא ההוא מלה (להווא זמנא) בשעתא
דאצטריך ליה. הכי נמי האי איל דאתקריב
תחותיה דיצחק.

פתח ואמר, (ישעיה טו) בכל צרתם לא צר ומלאך
פניו הושיעם וגו'. תא חזי, בכל צרתם
דישראל פד אזדמן לון עאקו, כתיב לא באל"ף
וקרי בוא"ו, בגין דקדשא בריה הוא עמהון
בעקו. לא באל"ף, אתר עלאה יתיר, אף על גב
דלאו בההוא אתר רויגזא ועקו, להתם לעילא
מטא עקתא דישראל. לא באל"ף כמא דאת
אמר, (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתיב
באל"ף וקרי בוא"ו.

ומלאך פניו הושיעם. והא איהו עמהון
בההוא עקו, ואת אמרת הושיעם.
אלא מושיעם לא כתיב, אלא הושיעם
מקדמת דנא דאיהו זמין בההוא עקו למסבל
עמהון. תא חזי, בכל זמנא דישראל אנון
בגלותא, שכינתא עמהון בגלותא, והא
אוקמוהו, דכתיב (דברים ל) ושב יי אליהו את
שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם, דא
שכינתא. דאיהי עמהון בגלותא ואת
אמרת דאיהו הושיעם. אלא הכי הוא ודאי,
דאלין אנון משכנותיו דקודשא בריה הוא
בגלותא, ובגין דשכינתא עמהון קדשא בריה

והנה איל אחר וגו'. הרי שנינו,
הוא האיל שנברא בין השמשות
היה, וכן שנתו היה, כמו שנאמר
(במדבר ז) כבש אחד בן שנתו, וכך
צריך. [ואתה אמרת בין השמשות. ועוד, ובר
יצחק לא הוה בעלמא, אלא נפקד וכו'] [והרי יצחק
לא הוה בעלמא] ואתה אומר שנברא
בין השמשות? אלא נפקד כח
שיזמן אותו האיל בשעה
שהצטרף אותו אברהם. כמו
שכל אותם הדברים שהיו בין
השמשות, התמנה כח שיזמן
אותו דבר [לזמן ההוא] בשעה
שצריך אותו. כך גם האיל הזה
שהקרב תחת יצחק.

פתח ואמר, (ישעיה טו) בכל צרתם
לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'.
בא ראה, בכל צרתם של ישראל,
כשמזדמנות להם צרות, כתוב
לא באל"ף וקוראים בוא"ו,
משום שהקדוש ברוך הוא עמם
בצרה. לא באל"ף מקום יותר
עליון, אף על גב שאין באותו
מקום רגז וצרה, לשם למעלה
מגיעה צרתם של ישראל. לא
באל"ף, כמו שנאמר (תהלים ק)
הוא עשנו ולא אנחנו. כתוב
באל"ף וקוראים בוא"ו.

ומלאך פניו הושיעם, והרי הוא
עמם באותה צרה, ואתה אומר
הושיעם? אלא לא כתוב
מושיעם, אלא הושיעם מקדם
לכן, שהוא עתיד באותה צרה
לסבל עמם. בא ראה, בכל זמן
שישראל בגלות - שכינה עמם
בגלות, והרי פרשוה שכתוב
(דברים ל) ושב ה' אליהו את
שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם -
זו שכינה, שהיא עמם בגלות,
ואתה אומר שהוא הושיעם?
אלא כך זה בודאי, שאלה הם
משכנותיו של הקדוש ברוך הוא
בגלות. ומשום ששכינה עמם,